

Het Sjanghaipark in Utrecht bestaat 50 jaar: 'Het is niet de Efteling'

ALGEMEEN 6/9/2021 - 10:58

– Redactie

Hans van Lunteren in het Sjanghaipark. Foto Robert Oosterbroek

Het Sjanghaipark in Overvecht Noord, een van de eerste projecten van Nederland waarbij bewonersparticipatie een rol speelde, viert deze maand de vijftigste verjaardag. Het park aan de Karl Marxdreef verving het aangeharkte veld dat de gemeente daar eerder neerzette.

Bewoners maakten ruimte voor speelplekken en groene kunst. In de hele maand september zijn er evenementen om de halve eeuw Sjanghaipark te vieren.

Je eigen woonomgeving mooier of gezelliger maken, dat komt vandaag de dag regelmatig voor. De gemeente heeft verschillende potjes voor mensen die een initiatief starten, om bijvoorbeeld meer groen aan te brengen in de straat of straatkunst op de muur. In de jaren '70 van de vorige eeuw is het echter een stuk minder gewoon om samen met buurtbewoners je woonomgeving op te fleuren. Toch komt het er wel van bij het Utrechtse Sjanghaipark. Bewoners en kunstenaars nemen samen de verantwoordelijkheid voor het opnieuw inrichten van het park.

"Kenmerkend aan de wijken uit de jaren '70 was, dat ze erg functionalistisch waren ingericht", vertelt Hans van Lunteren. Hij is beeldend kunstenaar en hovenier, en één van de creatieven achter het 'nieuwe' Sjanghaipark. Het herinrichten van het Sjanghaipark door de buurtbewoners is in zekere zin een reactie op de ontwerpen van de nieuwbouwwijken uit de jaren '60 en '70. De ontwerpen voor de woonomgeving ontstaan in die jaren voor het grootste deel op de tekentafel.

Identiteit

"Die inrichting was allemaal met de beste bedoelingen; Overvecht moest de meest ideale wijk worden. Voor iedereen genoeg zonlicht en groen, en op een mooie afstand van een winkelcentrum. Maar de inrichting was te gerationaliseerd. Wat er miste, was leven. Identiteit." Kunstenaars en omwonenden vinden elkaar begin jaren '70 in de gezamenlijke zoektocht naar een betere inrichting van het park. Een invulling die de kwaliteit en de leefbaarheid van de leefomgeving zouden moeten verhogen.

Van Lunteren: "Ik stak met een paar geestverwanten de koppen bij elkaar. Wij kunstenaars zagen de omgeving van de bewoners als klei. Het zou de gemeenschap kunnen vormen. Bewoners zouden zich moeten herkennen in hun omgeving. We gingen rond de tafel met de gemeente. Ons doel was om de omgeving meer identiteit te geven, en om de bewoners een stem te geven."

Tekst gaat verder onder afbeelding

De aanleg van het park

Het moest een proces worden dat zich bleef ontwikkelen, gaat Van Lunteren verder.

Kunstenaars moesten hun ideeën kunnen inbrengen net zoals dat de bewoners hun ideeën konden inbrengen. "Het was de bedoeling dat het een proces van vallen en opstaan werd. Dat was in die tijd uniek: de inrichting was niet tot in de puntjes ontworpen, maar kreeg de ruimte om te kunnen groeien."

Het ontwikkelproces baseert zich op het plan aanpassen, dat is hoe het in de natuur toch gaat, denkt Van Lunteren. "Dat geldt voor zowel de natuur zelf, als voor het gebruik van een park. Bij de natuur hoef je maar even niet op te letten en het staat er vol met nieuwe planten en bloemen. Zo gaat het ook wanneer mensen een park in gebruik nemen. Als je zelf weggetjes aanlegt waar mensen op kunnen lopen, gaan mensen in de praktijk vaak toch anders lopen."

Kunstwerk

Van Lunteren merkte dat de gemeentelijke dienst, die normaal gesproken verantwoordelijk was voor het onderhoud van het park, de plannen voor een experiment in het begin niet zo zag zitten. "Maar we hadden de Utrechtse politiek wel aan onze zijde. Ze zeiden: 'Laat die jongens maar wat uitproberen.'"

Tien jaar lang hebben de kunstenaars en de gemeente er samen aan gewerkt. "Daarna heb ik het overgedragen aan de gemeente. Ik wilde me weer verder ontwikkelen als kunstenaar. Een paar jaar later kwam ik een keer terug bij het Sjanghaipark. Toen zag ik dat het bos helemaal was dichtgegroeid, net als rond het kasteel van Doornroosje. Wat bleek: niemand durfde het aan om het te snoeien, het was immers een kunstwerk."

Tekst gaat verder onder afbeelding

Bron: Het Utrechts Archief

Begin jaren '90 is Van Lunteren daarom weer verder gegaan met de ontwikkeling van het park. "Sindsdien ben ik er heel hecht bij betrokken. Er zijn zo'n 15 mensen die meewerken, dat is wel de harde kern. Samen onderhouden we het park. Veel mensen helpen ook met het opruimen van het park."

In de meest recente jaren is het ook de historische vereniging Oud-Utrecht die op de bres springt voor het Sjanghaipark. De uitbreiding van de Noordelijke Randweg Utrecht (NRU) zou ten koste gaan van een stuk van het park, bleek tijdens een informatieavond in 2018. Oud-Utrecht had het park twee jaar eerder al laten aanmerken als 'monumentaal groen'. Het is een manier om het park te beschermen tegen de uitbreiding van het tracé. In 2019 adviseert ook het Milieueffectrapportage de gemeente Utrecht de schade tijdens en na de werkzaamheden aan de NRU zo veel mogelijk te beperken. De gemeente neemt het advies mee in het onderzoek naar het uitbreiden van het tracé. Het behoud van zo veel mogelijk groen en bomen krijgt hierbij 'speciale aandacht'.

Tekst gaat verder onder afbeelding

Efteling

"Hoe ik het Sjanghaipark eigenlijk zie, is als 'het alledaagse in het bijzonder'," vervolgt Van Lunteren zijn verhaal. "Het is niet de Efteling. Het is een gewone omgeving in Overvecht, maar er hangt hier een hele andere sfeer. Waar dat door komt? Door bijvoorbeeld de verrassende wildpaadjes, of de restanten van muurtjes die we hier hebben gebouwd." Dit is anders dan de 'stempelparken' die de gemeente hier ooit aanlegde: hier een pad, hier aangeplante bomen en hier een bossage. "Het Sjanghaipark heeft zich kunnen ontwikkelen, en alleen hier kon het zo worden als het is geworden. Op een andere plek, met andere buurtbewoners, had het er heel anders uitgezien."

Hans van Lunteren heeft nog wel een idee over hoe het park verder zou kunnen ontwikkelen. "Vroeger werd het park enorm intensief gebruikt door kinderen. Met de vergrijzing in de wijk zijn veel van de kinderspeelplekken ook dichtgegroeid. Dat is prima, zo gaat dat. Maar de laatste tijd merk ik dat er weer meer kinderen spelen. De ouders vinden dat vaak maar vies, met die beestjes. Dat is een bepaald soort truttigheid, denk ik. Kinderen moeten lekker kunnen ravotten in dat park." De komende weken zijn er voor de verjaardag van het Sjanghaipark allerlei kleine buitenevenementen georganiseerd. Zaterdag 4 september is er een sport- en spelletjesdag in het park. De twee zaterdagen erna is er een 'Dwaalsafari' in het park, onder begeleiding van beeldend kunstenaar PJ Roggeband. Hij vertelt meer over de ontstaansgeschiedenis van het park.

-ADVERTENTIE-